

En vintersaga från Ukraina

Denna vintersaga börjar i Ukraina och för att förstå den behöver man veta något om historien i denna del av Europa. Ukraina var och är kosackernas land. 1648 slöt de förbund med Ryssland, och alltsedan dess har deras historia – på gott och ont – fått sin prägel av denna relation. Som alltid i en relation mellan en större och en mindre är det också här så att det är den större, som sätter villkoren. Därav kommer den ukrainska kampen. Men relationen med Ryssland har inte bara varit problematisk. Den har också utvidgat Ukraina. Under kejsarinnan Katarina II trängde ryska arméer tillbaka det osmanska rikets trupper allt längre söderut, och Dnestr blev gränslod till de rumänska furstendömen, som då stod under sultanens överhöghet. Stora, bördiga områden tillfördes nu Ukraina, och Katarina II – som själv var tyska – inbjöd tyska bönder och hantverkare att bosätta sig där.

Många av dem kom från Elsass, bland dem familjen Meissner, som bosatte sig endast några kilometer från Dnestrstranden. En bidragande orsak till Meissners utvandring var oroligheterna kring franska revolutionen; landet tillhörde då Frankrike. En annan orsak var att familjen Meissner var pietistisk. Formellt tillhörde de den evangelisk-lutherska kyrkan, som då dominerade bland tyskarna i Elsass, men Meissners och några andra familjer samlades varje söndagseftermiddag till andaktsstunder i hemmen, därför kallades de också stundister. Vid dessa andaktsstunder sjöngs sånger av Paul Gerhard, och man läste predikningar av Bogatzky och Roos, men även av Oetinger. Dessa samlingar betraktades av prästerna med misstänksamhet, och stundisterna utsattes periodvis för deras trakasserier.

I Ukraina fick de större frihet – under lång tid. Jorden var bördig och tillgången på mark tycktes oändlig. Meissners var den första familjen som bosatte sig i den lilla dalen nära floden. Så småningom kom det fler elsassiska familjer dit, och deras by fick namn efter hembyn i Elsass: Neumühlenhof. Tillsammans med de andra familjerna byggde Meissners en kyrka, som mycket påminde om hemkyrkan i Mühlenhof.

Bygden blomstrade upp alltmer, allteftersom fler tyska familjer bosatte sig där. Även på andra sidan Dnestr uppstod tyska bosättningar, och kontakterna över floden var livliga. Flera av de unga tyska männen gick i rysk krigstjänst, och några av dem avancerade till officerare. De var uppskattade för sin plikttröhet, sitt allvar och sin ordning. En av dem var Franz Konrad Meissner, som visserligen inte blev officer men fanjunkare och stallförman vid Nikolajevska kavalleriskolan i S:t Petersburg, en av den tidens främsta militära utbildningsanstalter. Han tjänstgjorde där medan Gustaf Mannerheim var elev vid skolan, och de bör ha mötts. Men om detta vet man inget med säkerhet. Omöjligt är det dock inte.

När Franz Konrad kom tillbaka från tjänsten som stallförman tog han över Meissnerhof från sin far. Han började vinodling och hästavel och blev snart en av de bästa hästkarlarna i hela Ukraina, och det vill inte säga lite i kosackernas land. Han skaffade plogar, harvar och vältar från Amerika och England, och han importerade kor från Holland. Det gamla boningshuset utvidgade han på bredden, längden och höjden till en liten herrgård med brutet tak och pelare framför huvudingången. Allt gick honom väl i händer. Men han glömde aldrig de dagliga andaktsstunderna och gudstjänsterna i kyrkan, där han var Kirchenältester. Som sin far och farfar samlade han vännerna i tron till andakt på söndagens eftermiddag. Då sjöng de samma sånger som de sjungit i Elsass och man läste de gamla böckerna med entonig, högtidlig röst.

1914 bröt första världskriget ut, och Franz Konrads son Gustav Konrad blev inkallad. Gården och sin unga familj lämnade han i farfars vård. Gustav Konrad upplevde Tannenberg 1914 och var en av de få ryska officerare, som lyckades fly tillbaka till de ryska linjerna. Solsjenitsyn har skrivit om detta i *Augusti 14*. Meissner var även med i Galizien och på den rumänska fronten. Efter freden i Brest-Litovsk 1918 kom han tillbaka. Då hade hans två äldsta söner redan i praktiken tagit över gården.

Under de första åren efter revolutionen kunde folket i Neumühlenhof i stort sett fortsätta sitt lugna

och strävsamma liv. Men 1931 inleddes kollektiviseringen av jordbruket. Motståndet var massivt i hela Ukraina. Det bröts ned av myndigheterna med en organiserad svältkatastrof, där omkring 10 miljoner människor omkom. Det förekom till och med kannibalism, dock inte i Neumühlenhof. Däremot stängdes kyrkan. All inredning slängdes ut, och kyrkan blev lager för de födoämnen som myndigheterna hade beslagtagit. Genom kontakten med de tyska bosättningarna i Bessarabien, som då var rumänskt, kunde dock folket i Neumühlenhof överleva. Gustaf Konrads hustru Mathilde kom därifrån.

Byskolläraren var en av de första, som fördes bort. I hans ställe kom två skråniga unga män från Perm. Ingen av dem kunde tyska. De satte upp röda fanor utanför skolhuset, och därinne klädde de väggarna med bilder av unga starka människor med Lenin och Stalin i bakgrunden som beskyddande fäder. De gjorde från början klart, att alla barn, som ville bli godkända, måste gå med i den ungtkommunistiska förening, som de grundade. En särskild agitator från Odessa var i skolan en hel vecka och talade om ungtkommunismens strålande framtid. Den förste som gick med var en pojke från granngården till Meissners, Ernst. Hans föräldrar hade p.g.a. vanskötsel fått sälja hälften av sin mark till Meissners. Nu klättrade han upp i kyrktornet med sin röda halsduk fladdrande, tog sig genom luckan högst upp och sågade ner korset medan alla skolklasserna stod uppställda nedanför. Men när Gustaf Konrads äldsta dotter Magda kom hem med sin röda halsduk tog hennes far den av henne, slängde den på golvet och trampade på den. Sent samma natt slog han in de gamla andaktsböckerna i vaxduk och grävde ner dem i trädgården. Men varje söndag spände han för sina två återstående hästar, satte familjen på vagnen och körde ner till floden. Där hörde de kyrkklockorna ringa i Rumänien.

Sovjetunionen – som det då hette – hade varit i förbund med Tyskland sedan 1939 och deltagit i Polens fjärde delning samt ockuperat Baltikum. I juni 1941 inträffade det totalt oväntade anfallet från Tyskland. Endast en vecka senare kom en avdelning från den ryska hemliga polisen NKVD till Neumühlenhof. Ledda av Ernst sökte de upp Gustav Konrad och hans tre söner ute i vinbergen, förde dem till kyrkan och sköt dem mot kyrkväggen. Man kan ännu se hålen. Hustrun och tre döttrar förde de bort. Senare skulle det visa sig att de kom till Sibirien, där två av döttrarna dog av umbäranden.

När alla de andra männen och pojkarna i Neumühlendorf blivit skjutna vid kyrkan, återstod endast Ernst och hans familj. Då greps även de och avrättades. Den ene av de unga männen, som nu var lärare, uppsökte kompanichefen för NKVD-förbandet.

- Ni har gjort ett stort misstag. Ernst var den mest hängivne ungtkommunist man kan tänka sig. Han hade varit på ungdomsledarkurs i Nikolajev. Vi har satsat mycket på honom. Han har alltid varit fullständigt pålitlig. Det var han, som ledde er till Meissners gömställe, han angav sin egen morfar, han sågade ner korset på kyrkan. Varför frågade ni inte mig?

Tjekisten¹ såg kyligt på honom.

- Ni säger att Ernst var en fullständigt pålitlig ungtkommunist. Dess värre. Det avslöjar bara hans list. Han hade nästlat sig in i organisationen för att spionera och sabotera. Ni säger att han har sågat ner korset, att han avslöjade Meissners, att han angav sin morfar. Det är möjligt, men – han var tysk. De tyska arméerna närmar sig. De är storkapitalets lakejer. NKVD är arbetarklassens spjutspets. Vi gör aldrig några misstag. Inser ni vad ni har sagt? Ni har avslöjat er själv. Ni är också en av dem.

Han gjorde ett tecken till en sergeant. Läraren fördes bort.

Men Magda lyckades ta sig undan tillsammans med den yngsta system, Anna. De höll sig gömda i skogen och vandrade om nätterna ända till Odessa, där de levde som gatubarn tillsammans med andra tyska barn, som undkommit avrättningarna och deportationerna. Tidvis fick Magda och Anna bo i källaren hos en judisk familj, som hade ett visst skydd genom att fadern var optiker. Också kommunister kan ju behöva glasögon. När de tyska trupperna närmade sig, flydde den judiska familjen, kolet tog slut och huset blev kallt. Där dog Anna, stilla och utan ett ord. Andra tyska gatubarn hjälpte Magda att finna en annan källare i ett hus, där det ännu fanns kol.

1 Tjekist – folklig benämning på personal i NKVD.

Det första tyska kompani, som kom fram till Neumühlendorf, grupperade sig kring Meissnerhof. De minröjde, grävde skyttevärn i en vid omkrets runt huvudbyggnaden, byggde ett enkelt skyddsrum med virke från de stora lönnarna, lade ut larmminor, satte upp antenner och drog ledningar till posteringarna vid byns infart och utfart. På kyrkogården låg ännu de sist avrättade, Ernst och hans familj. Före sin avrättning hade de fått gräva grunda gravar till de andra avrättade och täcka över dem. NKVD hade gett sig av i stor hast. Den tyske kompanichefen lär sin pionjärtropp gräva gravar för Ernst och hans familj. Vid gravkanten läste han den psalmvers, som börjar med orden:

Gott will im Dunkel wohnen
und hat es doch erhellt...

När han återkom till grupperingsplatsen kom en av soldaterna med ett paket, inslaget i vaxduk. Det hade kommit i dagen vid grävningen av ett av skyttevärnen. Han öppnade försiktigt. Det var familjen Meissners andaktsböcker, Paul Gerhard, Bogatzky, Roos och Oetinger.

*

Julen 1941 hade den tyska armén erövrat Odessa. En tysk fältpräst hade satt upp anslag på offentliga platser om julgudstjänst i den tyska kyrkan. Den var utbränd och taklös, och snön föll medan de församlade sjöng Stilla natt och prästen läste orden från Jesaja om det folk, som vandrar i mörket och som skall se ett stort ljus, ”ty ett barn är oss fött, en son är oss given, och hans namn skall vara: Underbar i råd, väldig Gud, evig fader, fridsfurste...”

Efteråt stod han och andra fältpräster vid dörrarna och delade ut Nya Testamentet i brunt linneband till deltagarna. Magda väntade till sist. Prästen såg henne och sade:

- Barn, hur gammal är du?
- Sjutton år.
- Hur skall du överleva här?
- Jag vet inte. Min lillasyster är redan död.

Prästen tänkte efter.

- Gå till det tyska värnsvärdkontoret. Säg att du är arton och vill bli krigssjuksköterska. Men skynda dig. Snart skall alla folktyskar bli inkallade, och då kommer de inte att fråga efter önskemål.

Efter en kort utbildning placerades Magda vid det förband som förde vidare traditionerna från det berömda regementet Grosser Kurfürst. Här var många officerare grevar och baroner, men Magda mötte dem bara som sårade och döende. Ibland ville de hålla hennes hand, några av dem ville att hon skulle sjunga en psalm. Då sjöng hon något från stundisternas samlingar i Neumühlenhof.

I december 1942 kom Magda till Stalingrad. Halva staden var erövrad av tyskarna, men ryssarna hade brutit igenom deras linjer till huvudstyrkorna, och nu var de tyska förbanden själva belägrade i en ruinstad. Magda beordrades först till ett provisoriskt sjukhus, inrymt i en skola. Här var ännu varmt; det fanns ett betydande kollager. Svårigheten att hålla värmen kom av att den ryska artillerielden hade blåst ut så många fönster. De provisoriska tätningarna gjorde att de flesta salarna låg helt eller delvis i mörker hela dygnet. En gång såg hon general Friedrich Paulus hastigt vandra genom salarna, en hög, reslig man med skarpa drag. Det såg ut som om han sökte någon. Han följdes av två läkare, en fotograf och tre sköterskor men talade inte med någon. Då och då tog fotografen en bild, när han stod vid någon av patienterna och höll hans hand utan att säga något. Magda lade just då om en äldre överste med ett amputerat högerben. När generalen passerat sade hon lågt:

- De säger att han söker sin son.

Översten svarade.

- Det är bara prat, nur Geschwätz. Han har ingen son här. Han kommer bara därför att han vet att det är vad en general skall göra, minst en gång. Bilderna är till för någon journalfilm. De

kommer säkert med i hans biografi. Antingen han lyckas eller ej kommer det att skrivas en biografi. Eller också flera. Då behövs det bilder. Folk, som aldrig har varit i krig är så intresserade av militärhistoria.

När hon var färdig med omläggningen vände han sig mot henne:

- General Paulus och jag gick kadettskolan samtidigt. Han var en av de allra främsta. Om han nu hade varit som han var då, skulle jag tro att han kunnat rädda Stalingrad. När han fick sitt befäl här på östfronten hade han lett högst en bataljon. Inte mer. Högst en bataljon.

På kvällen var överstens säng tom. Två fältgendarmer hade hämtat honom. En av kryckorna var kvar.

Efter några veckor förflyttades Magda till Gumrak, ett av de provisoriska flygfälten. Hennes uppgift blev att göra de sårade transportabla. Var gång ett flygplan lyfte och den ryska luftvärnselden började, knäppte hon sina händer.

En gång såg en sårad att hon hade sitt Nya testamente i bröstfickan. Han berättade att han också burit sitt Nya Testamente i bröstfickan. Ett skott hade träffat honom men fastnat i boken. Den hade räddat honom. Han tog upp den och visade.

När det sista planet från Stalingrad skulle lyfta kunde inte alla sårade följa med. En av dem stack ett papper i Magdas hand. Den ryska luftvärnselden var häftig, och flera gånger trodde Magda att de var träffade, men planet steg brant och efter ett halvtimme kunde de landa på ett provisoriskt flygfält bakom de tyska linjerna. När alla de sårade var inne i flygplatsbyggnaden öppnade hon papperet. Det var en bild av jungfru Maria och Jesus-barnet. Bilden var tecknad med blyerts. Maria sveper sin mantel om det lilla barnet. Över bilden stod orden: ”Jul i Kitteln 1942” - Kitteln, det var så soldaterna kallade Stalingrad. Bredvid bilden stod orden: ”Ljus, L-----iv, Kärlek. Fältläkaren, som gick förbi, stannade till och såg på bilden. Han tog den i handen och sade:

- Nu är det vi som får värma Jesus-barnet.

Så vände han på papperet. Det var ett brev också: Han läste med låg röst:

- Älskade föräldrar, älskade syskon, käraste Caroline. Detta blir det sista Ni får höra från mig. Jag har varit med om allt: ungdomligt övermod, hänförelse, självförnedring, utblottelse. Under allt detta har jag mer och mer förstått att det jag fick lära mig av Er är det enda som håller. Nu är det bara nåden kvar. Men den är kvar.

Er tillgivne Christoph.

Det fanns ingen adress.

Magda följde med ett lasarettståg, som så småningom nådde fram till Königsberg. Vid tretton stationer längs vägen lämnade de avlidna patienter. I Königsberg avdelades tågets medicinska personal till ett tillfälligt sjukhus, som upprättats i en sommarrestaurang vid havet. Hans von Lehdorff har skrivit om det i boken *Farväl mitt land*. Större delen av staden var då redan ödelagd av brittiska bombningar, men sommarrestaurangen vid havet hade inte träffats. I oktober 1944 började massflykten från Königsberg och Ostpreussen, sedan den ryska massakern i Nemmersdorf blivit känd. Det är denna dramatik som skildrats av Tatjana Gräfin Dönhoff i manuskriptet till filmen *Die Flucht* (2007). För att lätta trycket på de överfyllda vägarna genomförde den tyska flottan sin största operation under kriget och evakuerade omkr. 3 miljoner människor från Ostpreussen.

I april 1945 erövrades Königsberg av sovjetiska styrkor. Då hade det tillfälliga lasarettet redan evakuerats till Gotenhafen (Gdynia). Magda och hennes patienter kom inte med skeppet Wilhelm Güstloff på hennes sista resa västerut. Skeppet var en viktig del av den tyska flottans evakueringsoperation men torpederades av en sovjetisk ubåt och gick till botten med 9.400 flyktingar ombord. På stationen i Danzig angreps lasarettståget av lågtflygande sovjetiska jaktplan. Loket träffades. En litet växellok drog sakta tåget ut från bangården och tog det sedan i låg fart västerut, tills det skadade loket, som släpades med, kunde repareras på ett stickspår. Järnvägsmyndigheten försökte leda lasarettståget på småbanor fram till en bro över Oder, men då de nådde fram var bron sprängd av tyskarna själva. Det återstod bara att invänta de sovjetiska styrkornas ankomst. Vad som då utspelade sig talar man inte gärna om.

Tillsammans med en deserterad lettisk legionär tog sig Magda över floden och vandrade sedan ända till Lübeck. De tvingade till sig civila kläder i en banvaktstuga. Legionären hade ett stort infekterat sår i ryggen. Magda desinficerade det med en liten flaska ren alkohol, som hon hade med sig från tåget. Hon lade om det med sin egen undertröja. I en by några kilometer före Lübeck blev legionären liggande i en lada och kunde inte ta sig vidare. Magda fortsatte mot Lübeck. Här fick hon på nytt arbete vid ett krigssjukhus. Hon bevittnade där hur brittiska soldater plundrade patienterna. Överläkaren på barnavdelningen var påfallande vänlig mot henne och gav henne flera gånger extratilldelning av smör och fett.

- Vi måste förbättra allmäntillståndet, sade han.

De andra såg med misstänksamhet på hennes tilldelning. En natt, när hon var ensam på sovsalen, kom han in, låste dörren och kom fram till hennes säng. Hon visste vad som väntade. Det upprepades flera gånger, kanske fem. Efter den sista gången talade om hon för honom att hon var gravid. Han verkade inte förvånad.

- Gå till Dr Fürthler på den gynekologiska kliniken.
- Dr Fürthler var en ung kvinnlig läkare. Magda såg att hon var mycket trött. Hennes lilla rum var kallt, men en glödlampa utan skärm lyste upp och kastade deras skuggor på väggarna.
- Jag är gravid, sade Magda, jag kan inte föda barnet. Jag blir utslängd härifrån och barnet fryser ihjäl eller också svälter det ihjäl. Fråga inte vem, som är far. Då går jag i sjön.

Dr Fürthler tummade på sin penna.

- Jag kan inte göra det ni ber mig om. Jag har gjort den två gånger. Men aldrig mer. Jag är kristen. Men jag kan ta hand om barnet. Fortsätt ert arbete här. De sista veckorna kan ni få bo hos mina föräldrar ute i Travemünde. Jag ger honom mitt efternamn.
- Får han veta vem jag är?
- Vi antecknar honom som hittebarn.

Först efteråt undrade Magda över varför läkaren trodde att det var en pojke.

*

I juni 1946 fick hon möjlighet att komma till Sverige, Hennes första anställning blev hos en tysk-judisk läkarfamilj i Lund. De hade lyckats ta sig ut från Tyskland så sent som i maj 1939. Mannen i huset, Dr Ehrlich, hade varit läkare för flera medlemmar i Reichsbanner, den socialdemokratiska skyddskåren, en stillsam motpart till nazisternas SA, och genom kontakter i det socialdemokratiska partiet kunde han få uppehållstillstånd för sig själv och sin familj. De första åren var han i Stockholm, där den tidigare polispresidenten i Frankfurt an der Oder blev hans patient. Denne var en välbyggd tidigare fackföreningsman, tvåfaldigt dekorerad i första världskriget, vilket han gärna påpekade för sin läkare. Utan några som helst polisiära kunskaper eller erfarenheter hade han blivit hög polischef 1932. Så kunde det gå till i Weimar-republiken. Det fanns – som han gärna framhöll – inga som helst anmärkningar på hans förvaltning av det höga ämbetet, förrän nazisterna kastade ut honom från polishuset.

- Och då hurrade folket på gatan för mig, brukade han avsluta berättelsen.

Andra gånger kunde han säga:

- Hätten wir nur nicht den Kaiser abgesetzt! Om vi ändå inte hade avsatt kejsaren! Vi kunde gjort prins Max till kejsare, eller vem som helst, bara vi hade haft en kejsare. Denna eländiga, misslyckade republik!

Från Stockholm flyttade familjen Ehrlich till Lund, där doktorn blev läkare på Ribbingska sjukhemmet. När Magda kom in i familjen hade de redan etablerat sig i en lätt förfallen villa på Buntmakargatan. I familjen talades endast tyska, och försökte något av barnen med sin nyförvärvade skånska, avbröt modern genast:

-Sprich deutsch!

Doktors farbror hade varit en berömd konstnär, och medan de ännu bodde kvar i Breslau, hade SA överfallit deras hem, skurit sänder tavlorna och huggit djupa jack i matsalsmöbeln med sin dolkar. Familjen hade tagit med sig alltsammans till Sverige och låtit restaurera både tavlor och möbler.

Men märkena fanns kvar.

En vårdag, när Magda arbetade i trädgården, stannade en välklädd herre i lodenrock utanför grinden. Han böjde sig över staketet.

– Jag är baron Löwensträhle på Änganäs. Du skall komma och arbeta hos mig.

Magda såg förvånad upp.

Baronen tillade:

– Jag känner Dr Ehrlich ... min mamma ligger på Ribbingska.

Det blev sju år för Magda på Änganäs. Hon fick laga sådan mat som hon aldrig någonsin sett, hon fick varor från Arvid Nordquist i Stockholm, hon fick duka bord med stärkta dukar och kandelabrar. Det var här hon lärde sig svenska. Men det var arbete alla dygnets tider, alla dagar i veckan. Efter sju år var det nog.

Men med sig från Änganäs hade Magda det finaste betyg någon på Linköpings lasarett hade sett. Hon fick genast arbete som sjukvårdsbiträde på barnavdelningen. Många barn fäste sig vid att hon talade så vackert. Hennes arbetskamrater kunde säga:

– Du talar så vacker ädelskånska, nästan som Hjalmar Gullberg. Man kan inte tro att du är tyska.

Det var på den tiden man hörde Hjalmar Gullberg i radio.

På barnavdelningen arbetade hon till sin pensionering. Som pensionär var hon aktiv i pensionärsföreningen SPF och deltog i dess kör. I föreningen *Freundeskreis Tannenbaum* var hon sångledare.

Magda Meissner avled i advent 1998. En ansvarsmedveten boutredningsman gjorde sig möda med att söka efterlevande. Det visade sig att den av hennes systrar, som överlevt Sibirien, hade bosatt sig i Sachsen, och en systerson fanns nu i Karlsruhe. Till honom sändes de papper av intresse, som påträffats i lägenheten: Maria-bilden från Stalingrad, en familjebild, en bild av farfadern som stallförman i S:t Petersburg, farfaderns vigselring, några örhängen och tre brev från en väninna i Lübeck. I dessa brev berättade väninnan utförligt om sin son och hans studieframgångar. Det lilla Nya Testamente, som Magda fått vid julgudstjänsten i Odessa, fanns också med i det kuvert, som nu sändes till systersonen i Karlsruhe. Ur dödsboets tillgångar beställde boutredningsmannen den gravsten, som nu finns på Östra kyrkogården. Den har texten:

Här vilar
Magdalena Meissner
1924-1998
från
Meissnerhof Neumühlendorf
Ukraina
Sv. Ps. 114

Den sista raden kom till på initiativ av en av väninnorna från SPF. Hon och fyra andra kvinnor sjöng sista versen av denna psalm vid begravningen. De slöt upp vid begravningen tillsammans med två arbetskamrater från lasarettets barnavdelning, en ensam äldre man och en ung mor med en tonårspojke och en liten flicka. Pojken hade legat på barnavdelningen julen 1987, och han mindes fortfarande hur Magda hade gått runt bland patienterna och sjungit Stilla natt på tyska. Sedan dess hade familjen varje jul sänt julkort till Magda. Begravningsentreprenören hade funnit dem alla i en vacker liten ask på hennes sängbord, och därför hade han tagit kontakt med familjen och inbjudit dem. Den ensamme mannen lade ner en stor bukett. En av väninnorna tog dagen efter reda på kransens kort. Där fanns den lettiska flaggan och ett enda namn, Karlis.

På begravningsdagen svepte en kall östanvind över kyrkogården. Tunn snö täckte grusgångarna. De fem kvinnorna från pensionärsföreningen slöt sig tätt tillsammans och sjöng:

Stilla natt, heliga natt!

Mörkret flyr, dagen gryr.
Räddningstimman för världen slår,
nu begynner vårt jubelår.
Kristus till jorden är kommen,
oss är en Frälsare född.

Tonårspojken torkade en tår med baksidan av vanten och gick fram till graven med sin handbukett.

Tio år efter Magdalena Meissners begravning, i advent 2008, tog ett medelålders tyskt par in på Stora Hotellet i Linköping. På parkeringsplatsen stod en vacker silverfärgad BMW. Mannen lämnade ett visitkort i receptionen:

Medizinalrat
Professor Dr Dr Axel Bernhard Fürthler
Universität Tübingen
Yale University

Dagen efter låg en stor krans på Magdalena Meissners grav. Väninnan från SPF kom dit för att tända ett ljus på eftermiddagen. Hon fann inget kort och inget namn på kransen. Den var redan till hälften täckt av snö. På kyrkogårdschefens skrivbord låg ett visitkort framme hela den julhelgen.